

αὐτῶν. Τοῦτο ἤθελεν ὁ Pestalozzi, καθ' ὃν πᾶσα διδασκαλία πρέπει ν' ἀρχῇται ἀπὸ τῆς θεωρίας (ἐποπτείας *anschauung*). ἐκ τῆς θεωρίας ἔρχεται εἴτα ἡ ὀνομασία· ἐκ τῶν ὀνομάτων ἡ διδασκαλία προχωρεῖ εἰς τὴν ὀνομασίαν τῶν ιδιοτήτων, τ. ἔ. εἰς τὴν περιγραφὴν καὶ ἐκ τῆς περιγραφῆς τῆς σαφοῦς ἀναπτύσσεται τέλος ἡ ἐννοια. Ἡ πρώτη ἄρα περὶ πραγμάτων καὶ γλώσσης διδασκαλία εἶναι ἡ καλουμένη αἰσθητοποιοὺς διδασκαλία.

2. Ἐτερον σπουδαιότατον μέσον πρὸς μόρφωσιν τοῦ παιδίου γλωσσικῶς εἶναι ἡ τέχνη τοῦ ἀναγινώσκειν, περὶ τῆς ὁποίας ὁ Diesternege λέγει ὅτι ὑποχωρεῖ μόνον εἰς τὴν ἐπιρροὴν τοῦ βίου, τ. ἔ. εἰς τὴν ἄμεσον ἐπίδρασιν τῶν ἀνθρώπων ἀμοιβαίως διὰ τοῦ προφορικοῦ λόγου καὶ τοῦ ζῶντος παραδείγματος. Ἐκ τῆς σπουδαιότητος ἐφευρέσεως τῆς τυπογραφίας ὠφελεῖται μόνον ὁ δυνάμενος ν' ἀναγινώσκῃ καὶ πολλάκις οὐδὲν ἕτερον μέσον ἔχει τις πρὸς πνευματικὴν τροφήν ἢ τὴν ἀνάγνωσιν.

3. Ἀλλὰ τὸ παιδίον πρέπει νὰ μάθῃ καὶ νὰ γράφῃ τὴν μητρικὴν του γλῶσσαν. Ὁ Diesternege ἀπαιτεῖ παρ' ἐκάστης σχολῆς τουλάχιστον τὰ ἑξῆς: ἕκαστον παιδίον ὀφείλει νὰ ἐκμάθῃ πρακτικῶς τοὺς κανόνας τῆς ὀρθογραφίας, τ. ἔ. οὐχὶ ν' ἀποδίδῃ ἐκ στήθους αὐτοῦς, ἀλλὰ νὰ τοὺς χρησιμοποιοῇ, ἐν ἄλλοις λόγοις νὰ γράφῃ ἄνευ λαθῶν. Σχολὴ μὴ κατορθοῦσα τοῦτο εἶναι ἀθλία σχολή· ἀπαιτούμεν ἄρα παρ' ἐκάστης σχολῆς ὀρθογραφίαν καὶ ἱκανότητα πρὸς τὸ συντάσσειν μικρὰς ἐκθέσεις ἐκ τοῦ πρακτικοῦ βίου.

4. Τέλος ἡ δημοτικὴ σχολὴ ὀφείλει νὰ διδάξῃ καὶ γραμματικὴν, διότι ἄνευ ἀθροίσματος τινος κανόνων ἐκ τῆς στοιχειώδους γραμματικῆς τὸ παιδίον πολλῶν τῶν τῆς μητρικῆς γλώσσης δὲν ἤθελεν ἔχει σαφῆ ἐννοια. Ἀλλὰ καὶ ἡ ὀρθογραφία καὶ ἡ στίξις πολυειδῶς βασίζονται ἐπὶ τῆς γραμματικῆς.

Παρελποντές τοὺς τρεῖς πρώτους κλάδους ἐνταῦθα θὰ περιορισθῶμεν εἰς τὸν τελευταῖον καὶ περὶ τούτου ἔσται ἡμῖν ὁ λόγος. Ἐν τοῖς ἐφεξῆς κεφαλαίοις θὰ δεῖχθῇ, πῶς διδασκῶν τὴν γραμματικὴν ἂν πρέπει νὰ δώσωμεν εἰς τοὺς μαθητὰς ἐπιστημονικὴν γραμματικὴν συντεταγμένην κατὰ τὴν Sprachdenklehre τοῦ Wurst ἢ συγκεντρωτικὴν τινὰ λεγομένην διδασκαλίαν τῆς γλώσσης κατὰ τὴν ἀναλυτικὴν συσθετικὴν μέθοδον συνδεδεμένην τῷ ἀναγνωσματορίῳ ἢ ἐν ἄλλῃ τινὶ μορφῇ, τοῦτο θὰ διδάξῃ τὸ ἐπόμενον κεφάλαιον.

(Κατὰ τὸν Dr Fr. W. Schütze.)

4. Ἱστορία τῆς μεθοδικῆς διδασκαλίας τῆς Γραμματικῆς.

Τῆς διδασκαλίας τῆς Γραμματικῆς πέντε κύριαι φάσεις παρὰ Γερμανοῖς¹ διεκρίθησαν, αἵτινες κατὰ τὰ

1) Τὴν ἱστορίαν τῆς ἐξελίξεως τῆς διδασκαλίας τῆς Γραμματικῆς παρ' ἡμῶν σκοποῦμεν νὰ δημοσιεύσωμεν ἐν ἰδιαίτερᾳ μελέτῃ μετ' οὐ πολὺ.

ἰδιάζοντα χαρακτηριστικὰ τῶν διδακτικῶν τρόπων δύνανται νὰ διακριθῶσιν ὡς ἑξῆς.

Α'. Ἡ τῆς γλώσσης διδασκαλία συνίστατο ἐκ γραμματικῶν ἀφορισμῶν, οἵτινες ἐξεμνησθάνοντο ἐκ στήθους. Ἀντιπρόσωποι: Ickelsamer, Felliger, Fiedler.

Β'. Ἡ διδασκαλία ἔδιδε τοὺς κανόνας τῆς γραμματικῆς συστηματικῶς τεταγμένους καὶ ἐν σχετικῇ τελειότητι μετὰ πολλῶν ἀσκήσεων πρὸς γραπτὴν λύσιν. Ἀντιπρόσωποι. Heinsius, Diesternege, Scholz.

Γ'. Ἡ γραμματικὴ διεμορφώθη εἰς ἐπιστημονικὴν γραμματικὴν — εἰς γλωσσικὴν λογικὴν. Ἡ μέθοδος ἦτο ἀναλυτικὸ-συνθετικὴ μετὰ πολλῶν θεμάτων πρὸς γραπτὴν λύσιν. Ἀντιπρόσωποι: Becker, Wurst, Honcamp.

Δ'. Ἡ γραμματικὴ ἀπώλεσε τὴν θέσιν τῆς, συμπεριελήφθη ἐν τῷ μαθήματι τῆς ἀναγνώσεως καὶ ἐδεσμεύθη ἐν τῷ μαθήματι ἐν τῷ ἀναγνωσματορίῳ. Τὸν νέον τοῦτον τρόπον τῆς διδασκαλίας ὠνόμασαν συγκεντρωτικὴν ἢ συγκεντροῦσαν ἢ συνδεδεμένην γλωσσικὴν μέθοδον. Ἀντιπρόσωποι: Otto, Kellner, Morf, Kehr.

Ε'. Αἱ ἐλλείψεις τῆς συγκεντρωτικῆς μεθόδου ἐπήνεγκον νωστὶ τὴν ἀποκέντρωσιν, τ. ἔ. τὸν ἀποχωρισμὸν τῆς γραμματικῆς ἀπὸ τῆς ἀναγνώσεως καὶ τοῦ ἀναγνωσματορίου καὶ οὕτω ἐπεστρέψαμεν εἰς τὴν χωρισμένην ἢ λεγμένην γραμματικὴν διδασκαλίαν.

Περὶ τῶν πέντε τούτων φάσεων τῆς γραμματικῆς διδόμεν μόνον τὰς ἀναγκαίας ἐξηγήσεις.

Α'. Ἡ πρώτη στοιχειώδης γραμματικὴ παρὰ Γερμανοῖς ἀνεφάνη κατὰ τοὺς χρόνους ἔτι τοῦ Λουθήρου· οὐδεμίαν ὅμως σημασίαν ἔσχε διὰ τὴν ἐν τῇ σχολῇ διδασκαλίαν. Ἐν ἔτει 1522 ἐξέδωκεν ὁ Valentin Ickelsamer γραμματικὴν ὑπὸ τὸν τίτλον: «Teutsche Grammatica, daraus einer von jm selbs mag lesen lernen, mit allem dem, so zum Teutschen lesen vnnnd desselben Orthographia mangel vnnnd uberfluss, auch anderm viel mehr zu wissen gehört. Auch etwas von der rechten art vnnnd Etymologia der Teutschen Sprache vnnnd Wörter, vnnnd wie man die Teutschen Wörter in ire syllben taylet vnnnd znsammen Buchstaben soll.» Τὸ βιβλίον εἶχε τὴν μετρίφωνα ἑκτασιν 40 φύλλων εἰς 12ον. Ὅτι δὲν ἦτο κυρίως γραμματικὴ δεικνύει ὁ τίτλος· ἦσαν ψιχία ἐκ τῆς γραμματικῆς. Τὸ περὶ τῶν μερῶν τοῦ λόγου οὐδενὸς λόγου ἄξιον εἶναι, δέδοται δὲ χάριν τῆς ὀρθογραφίας· τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ βιβλίου πληροῖ ἡ περὶ ἀναγνώσεως διδασκαλία. Ἡ γραμματικὴ αὕτη περιωρίζε τὴν διδασκαλίαν τῆς γραμματικῆς εἰς ἄθροισμά τι ὀρθογραφικῶν κανόνων μετὰ ποιᾶς τινος διδασκαλίας περὶ λέξεων, κλίσεως καὶ παραγωγῆς κατὰ ταύτης χάριν τῆς ὀρθογραφίας.

Τοιαύτῃ τινὶ μεθόδῳ ἐδιδάσκετο ἡ γραμματικὴ ὑπὲρ τὰς δύο ἑκατονταετηρίδας· μόνον ἐν τῇ 18ῃ ἑκατονταετηρίδῃ ἀναφαίνονται διδάσκαλοι διδασκοντες τὴν γραμματικὴν μεθοδικώτερον.

Ὀνομαστότεροι εἶναι:

Johann Ignaz von Felliger, ἡγούμενος ἐν Sagan,

πολλῶν ἀγαθῶν πρόξενος γενόμενος εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Schlesien καὶ τῆς Αὐστρίας, οὐ μὴν δ' ἀλλὰ καὶ τῆς λοιπῆς Γερμανίας. Οὗτος ἐξέδωκεν ἐν ἔτει 1779 «*Ἰδιότητος καὶ γνώσεις τῶν καλῶν διδασκάλων*», εἶδος παιδαγωγικῆς, ἐν ᾗ πραγματεύεται καὶ περὶ τῆς διδασκαλίας τῆς γλώσσης. Τὸ βιβλίον ἐπὶ ἱκανὰς δεκαετηρίδας ἦτο ἐν μεγάλῃ χρήσει. Ὁ Fellingier περιορίζει τὴν διδασκαλίαν τῆς γραμματικῆς κυρίως εἰς τὴν τῶν μερῶν τοῦ λόγου γνῶσιν τὴν ἀναγκαίαν διὰ τὴν ὀρθογραφίαν, πρὸς διακρίσιν δὲ τούτων δίδει λίαν ἐξωτερικὰ καὶ ἀόριστα σημεία. Ἰδοὺ παραδείγματά τινα. «*Οὐσιαστικὸν* εἶναι ἡ λέξις, πρὸ τῆς ὁποίας δυνάμεθα νὰ θέσωμεν ἐν ἑκ τῶν ἄρθρων, ὡς· τὸ βιβλίον. (Κατὰ ταῦτα «*ἵππος*» δὲν εἶναι οὐσιαστικόν, διότι δυνάμεθα νὰ ἐπώμεν ὁ καὶ ἡ ἵππος). Τούναντιον ἐπίθετον εἶναι ἐκεῖνο, πρὸ τοῦ ὁποίου δυνάμεθα νὰ θέσωμεν καὶ τὰ τρία γένη τοῦ ἁρθρου, ὡς· ὁ μέγας, ἡ μεγάλη, τὸ μέγα. *Ρῆμα* εἶναι ἐκεῖνο, μὴ οὐ δυνάμεθα νὰ μεταχειρισθώμεν τὰς ἀντωνυμίας, ὡς ἐγὼ μανθάνω, σὺ μανθάνεις κλ. Τοιοῦτοτρόπως προβαίνων ὁ διδάσκαλος ἄνευ κόπου θὰ καταστήσῃ ἅπαντα τὰ μέρη τοῦ λόγου καταληπτὰ τοῖς μαθηταῖς.» (!)

Ὁ F. Fiedler *Γλωσσικὸν ὁδηγόν διὰ τὴν οἰκίαν* Τὸ βιβλιάριον φέρει πρὸς τούτοις καὶ τὴν εἰδικότητα. *Σαφὴς διδασκαλία πρὸς ἐκμάθησιν τῆς ὀρθογραφίας ἐκάστης λέξεως μετὰ τῶν κυριωτέρων κανόνων περὶ τῆς ἐκάστοτε ὀρθῆς χρήσεως τῶν λεξειδίων mir καὶ mich, Ihnen καὶ Sie, ihm, ihr καὶ ihn, dem καὶ den κτλ.* Συμφώνως πρὸς τὸν τίτλον καὶ ὁ Fiedler ὑποτάσσει τὴν γλωσσικὴν διδασκαλίαν εἰς τὴν ὀρθογραφίαν, κύριος δὲ σκοπὸς τοῦ συγγράμματος εἶναι ἡ διάκρισις τῆς δοτικῆς ἀπὸ τῆς αἰτιατικῆς. Αἱ περὶ τῶν 10 μερῶν τοῦ λόγου διδασκαλαί εἶναι ὅλως διψαλαί, αἱ δὲ στροφαί, ἐν αἷς συμπεριλαμβάνεται ἡ διδομένη διδασκαλία, ὑπερβαλόντως πεζαί. Παραθέτομεν δύο ἐξ αὐτῶν.

Dasselbe Hauptwort stets zu hören,
das mir will gar nicht in den Sinn;
Man kann's jedoch sehr oft entbehren,
stellt man dafür ein Fürwort hin.

Zusammengefügt ein Bindewort
den Satz mit Satz, das Wort mit Wort,
und ist solch Wörtchen gleich sehr klein;
soll diess doch stets mein Merkmal sein.

Β'. ΣΗΜ. Ὁ Engeliien χαρακτηρίζει τοὺς ἐποχὴν ἀφέντας γραμματικούς, δηλ. (Heinsius) Diesternege-Scholz, (Becker) Wurst-Honcamp καὶ Otto-Kellner ὡς ἐξῆς. Οἱ πρῶτοι ἐτόνιζον λίαν τὴν ἀσκήσιν, οἱ ἄλλοι τὴν γνῶσιν καὶ οἱ τρίτοι τὴν ἐποπτεῖαν (θεωρίαν). Καὶ ταῦτα μὲν προεισαγωγικῶς, νῦν δὲ εἰς τοὺς διδασκάλους τῆς δευτέρας ἑμάδος.

Ὁ Theodor Heinsius (γενν. 1770, + 1849 γερμανὸς γλωσσολόγος, θεωρητικὸς καὶ πρακτικὸς παιδαγωγὸς πανευφρόνως γνωστός) ἐξέδωκε τὸ 1804. *Μικρὰν θεωρητικὴν καὶ πρακτικὴν γραμματικὴν διὰ σχολεῖα καὶ γυμνάσια.* Τὸ βιβλίον τοῦτο διδάσκει ἐν συστη-

ματικῇ τάξει περὶ συλλαβῶν, λέξεων, κλίσεως λέξεων καὶ συντάξεως κατὰ μέθοδον μηχανικὴν τ. ἔ. προηγείται ἡ διδασκαλία ἐν προτάσει δεδομέναις, ἔπονται εἴτα πρὸς ἐπανάληψιν τοῦ δεδομένου ἐρωτήσεις, εἰς ἃς ἀποκρινόμενος ὁ μαθητὴς ὤφειλε νὰ ἀποδώσῃ mot à mot ὅ,τι ἐδιδάχθη.

Ὁ αὐτὸς Heinsius ἐξέδωκεν εἰδικῶς διὰ δημοτικὰς σχολὰς «*Γλωσσικὴν Κατήχησιν*» (Sprach-Katechismus). Καὶ ἐν αὐτῇ οἱ κανόνες ἐκφέρονται ἐν στίχοις ὁμοιοκαταληκτοῖς, ὁμοίοις τοῖς τοῦ Fiedler, Ἐστῶσαν ὡς παράδειγμα αἱ δύο ἐπόμεναι στροφαί, ὧν ἡ πρώτη σκοπεῖ νὰ καταδείξῃ τὴν μεταξὺ τοῦ mir καὶ mich διαφοράν, ἡ δὲ δευτέρα νὰ ἐξυμνήσῃ τὸν σύνδεσμον.

Beim thät'gen Zeitwort sage mich,
beginnt das leidende mit ich;
Doch sagst du immer richtig dir,
beginnt das leidende mit mir.

Die satze stattlich zu verbinden,
das ist des Bindewortes Pflicht.
Wie müssten wir uns dreh'n und winden,
gäh' es ein wenn und aber nicht?

Καὶ παρὰ τῷ Heinsius οἱ ἐν τῇ «*Γλωσσικῇ κατηχήσει*» κανόνες ὤφειλον νὰ ὑπηρετῶσι τῇ ὀρθογραφίᾳ, ἀλλὰ καὶ τῷ ὀρθῶς *laletn* (Richtigsprechen).

Αἱ γραμματικαὶ τοῦ Diesternege καὶ Scholz εἶναι συντεταγμέναι μεθοδικώτερον. Δίδουσι τὰς διδασκαλίας καὶ τοὺς κανόνας ἐν μεθοδικαῖς συστηματικαῖς πορείαις μετὰ πολυαριθμῶν ἀσκήσεων. Πολλὰ τούτων ἀπήτουν μᾶλλον μηχανικὴν λύσιν καὶ δὲν ἦσαν διὰ τοῦτο κατ' οὐσίαν μορφωτικαὶ γλώσσης, ὅπως οἱ συγγραφεῖς ἐνόουν. Τοιαύτας ἀσκήσεις θεωροῦμεν τὰς παρὰ Scholz, Wagner, Fleischer καὶ ἄλλους ἀπαντῶσας.

Πρῶτον παράδειγμα ἐκ τοῦ Deutschen Sprachschuler τοῦ Ssholz *Αἱ ἀντωνυμίαι.*

Ἀντίγραφον τὰς ἐπομένας λέξεις, αἵτινες ὀνομάζονται ἐπιθετικαὶ ἀντωνυμίαι· κράτησον ἐν τῇ μνήμῃ, ὅς παρ' ἐκάστη ἀρμόζον οὐσιαστικὸν ἢ σχηματίσων μικρὰς προτάσεις:

α') Dieser, diese, dieses, diesen, diesem· β') jener, jene, jenes, jenem· γ') welcher, welche, welches, welchen, welchem· δ') derselbe, κτλ. ε') derzenige κτλ. ζ') mein κτλ. η') dein κτλ. θ') ihr κτλ. ι') sein κτλ. κ') unser κτλ. euer κτλ.

Π. χ. Dieses Buch, jener Baum. meine Hand, unsere Eltern κτλ. Dieses Buch hat mir mein Vater gegeben. κτλ

Δεύτερον παράδειγμα. Συμπλήρωσον τὰς ἐξῆς προτάσεις!

Ἀντὶ (—) κλίσουσιν εἰς τίνα μέρη γαϊάνθρωκος κτλ.

Τούτοις ἔπεται Ὅταν ἡ σχέσις ἀντικειμένου τινὸς ἢ πράγματος ἢ προσώπου πρὸς ἕτερον ἐκφέρηται διὰ τῶν προθέσεων: ἀντί, ἐνεκα, ἐκτός, ἐντός, κτλ., τὸ μετὰ τῶν προθέσεων συντασσόμενον οὐσιαστικὸν θέτομεν εἰς γενικὴν πτώσιν.

Αἱ τοιοῦτου εἶδους ἀσκήσεις ἦσαν ἐπὶ μακρόν λίαν ἀγαπηταί. Εὐρίσκονται καὶ ἐν τῷ «*βιβλίῳ τῶν ἀσκήσεων*»

τοῦ ἄλλοτε ἐπιθεωρητοῦ W. Wagner (Feühl)· ὡς καὶ ἐν τῷ «Deutschen Sprachschuler» τοῦ Fleischer.

Ὁ Fleischer ἀμενίζει γυμνάσματα.

Γ'. ἐρχόμεθα εἰς τὴν σχολὴν τῶν Becker καὶ Wurst.

Ὁ K. F. Becker (*1775 + 1843) μεγάλως ὑπηρεσίας παρέσχε ἐν τῇ ἐπιστημονικῇ γραμματικῇ τῆς γερμανικῆς γλώσσας. Ἐμύρφωσεν ὅλως νέον σύστημα, οὗ πρῶτον τι τὸ ρητόν. «Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἄνθρωπος μόνον διὰ τῆς γλώσσας. Ὑπεστήριζεν ὅτι «ἡ γλῶσσα εἶναι φυσικὴ ἐνέργεια τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι προέρχεται ἐκ τῆς ὀργανικῆς καὶ πνευματικῆς αὐτοῦ οὐσίας» ὅτι σκέπτεσθαι καὶ ὁμιλεῖν ἐσωτερικῶς εἶναι ἐν καὶ τὸ αὐτό· ὅτι ὅπως παρ' ἐνὶ ἐκάστῳ ἀνθρώπῳ, οὕτω καὶ παρ' ἅπασι τοῖς λαοῖς σκέψις καὶ γλῶσσα ἀμοιβαίως προϋποθέτουσιν ἀλλήλα καὶ ὅτι μόνον ὁ ἄνθρωπος ὁμιλεῖ, διότι σκέπτεται.

Διὰ τοῦ Becker ἡ μέθοδος τῆς περὶ γλώσσας διδασκαλίας ἐν τῇ δημοτικῇ σχολῇ ἔταμε νέαν ὁδόν, ὑπέστη νέαν διαμόρφωσιν. Τὰ μεθοδικὰ τοῦ ἀξιώματα ἐξέθηκον ἐν τῷ μικρῷ μὲν ἀλλὰ πλήρει πρακτικῶν ιδεῶν συγγράμματι: «Περὶ τῆς μεθόδου τῆς διδασκαλίας τῆς γλώσσας.» Συνωδᾷ ταῖς μεθοδικαῖς ἀρχαῖς τοῦ βιβλιαρίου τούτου συνέγραψεν ὁ αὐτὸς Becker (1833) Ἐγχειρίδιον τῆς διδασκαλίας τῆς γλῶσσας. Μετ' οὐ πολὺ δὲ (1836) καὶ ὁ Wurst ἐξέδωκε τὴν περιώνυμον «Sprachdenkleher» (Γλωσσικὴν Λογικὴν).

Ἐν τῇ μικρῇ μεθοδικῇ τῆς γλωσσικῆς διδασκαλίας δεικνύει ὁ Becker ὅτι ἔργον ἐκάστης στοιχειώδους γλωσσικῆς εἶναι νὰ καθοδηγήσῃ τὸν παῖδα, ὅπως νοῆ καὶ ὁρθῶς λαλῇ τὴν μητρικὴν γλῶσσαν. Ἀλλ' ἐξαρτᾷ τὴν ὁρθὴν κατανόησιν τῆς γλώσσας ἀπὸ τῆς γραμματικῆς· αὕτη μόνον εἶναι ἡ κλεῖς, δι' ἧς κατανοεῖ τις τὴν γλῶσσαν. Λέγει δὲ «Ἐντεῦθεν ἐξάγεται ὅτι πρῶτιστον καὶ κυριώτατον ἔργον τῆς διδασκαλίας τῆς μητρικῆς γλώσσας εἶναι ἡ τελεία νόησις τῆς γλώσσας. Ἀλλὰ νοεῖ τις τὴν γλῶσσαν, ὅταν γινώσκῃ σαφῶς καὶ ὀρισμένως οὐ μόνον τὴν σημασίαν τῶν λέξεων καὶ τῶν γραμματικῶν τύπων, ἀλλὰ καὶ τὴν σημασίαν τῶν διαφορῶν λεκτικῶν τρόπων. Ἐννοεῖ τις τοὺς γραμματικούς τύπους, ὅταν σαφῶς καὶ ὀρισμένως νοῆ τὰς διὰ παραγωγῆς σηματομενέας διακρίσεις τῶν ἐννοιῶν εἰς ἐννοίας ἐνεργείας καὶ πράγματος, εἰς ἐννοίας μεταβατικῆς καὶ ἀμεταβάτου ἐνεργείας καὶ εἰς ἐννοίας προσώπων καὶ πράγματων καὶ ἐν γένει καὶ ἐν μέρει. Πρὸς κατανόησιν τῶν λέξεων καὶ τῶν γραμματικῶν τύπων ὁδηγεῖ ἡ γραμματικὴ καὶ ἡ ἔτυμολογία. Ἀλλὰ σπουδαιότερα τῆς γνώσεως τῶν γραμματικῶν τύπων εἶναι ἡ γνώσις τῶν λεκτικῶν τρόπων, π. χ. τῶν πτωτικῶν σχέσεων, τῶν τῆς ἐκφράσεως (ἐγκλίσεως), τῶν σχετικῶν λέξεων (προθέσεων κ.τ.λ.), αἵτινες ἐκφράζουσι τὰς σχέσεις τῶν ἐν τῇ ὁμιλίᾳ ἐννοιῶν» «Ὅταν ἡ τῆς μητρικῆς γλώσσας διδασκαλία κυρίως καὶ κατ' ἐξοχὴν σκοπῇ νὰ διδάξῃ τὸν παῖδα νὰ ἐννοῇ ἐντελῶς τὴν γλῶσσαν, τότε θ' ἀποβῇ συγχρόνως καὶ σπουδαιότατος παράγων ἐν τῇ ἀναπτύξει τοῦ διανοητικοῦ. Ἄπαντα ἡ λειτουργία τοῦ αὐτοσκέπτεσθαι καὶ κρίνειν καὶ οἱ νόμοι τῆς λειτουργ-

γίας ταύτης διὰ τοῦ τρόπου παρουσιάζονται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ μαθητοῦ οἷον διὰφανές, καὶ ἅπαντα ἡ διδασκαλία τότε θὰ εἶναι συνεχὴς ἀσκήσις πρὸς ἀνεύρεσιν καὶ θεωρίαν ἀφ' ἐνὸς μὲν τῶν σχέσεων, καθ' ἃς τὸ πνεῦμα διακρίνει τὰς ἐννοίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῶν νόμων, καθ' οὓς συνδέει ταύτας πρὸς ἀλλήλας ἐν τῷ σκέπτεσθαι καὶ κρίνειν.»

Κατὰ τὰ ἐνταῦθα ἐκτεθέντα μεθοδικὰ ἀξιώματα ἡ ἐν τῇ δημοτικῇ σχολῇ διδασκαλία τῆς γραμματικῆς ἐμορφώθη εἰς πλήρη λογικὴν, — ἡ γραμματικὴ ἐγένετο λογικὴ. Ὁ ἑλικὸς σκοπὸς τῆς γλωσσικῆς διδασκαλίας προφανῶς ἐπαλινδρόμησε, τὸναντίον δὲ ὁ ὁ τυπικὸς ἀνυψώθη εἰς ὑπατον βαθμὸν. Διὰ τῆς νέας μεθόδου ἔδει «τὸ σκέπτεσθαι νὰ μορφωθῇ ἐν τῇ γλῶσσῃ καὶ διὰ τῆς γλῶσσας, εἴτα τὸ σκέπτεσθαι διὰ τὴν γλῶσσαν καὶ τέλος τὸ σκέπτεσθαι διὰ τὸ σκέπτεσθαι.» Ἀλλὰ τὸ ὕψος, ἐφ' ὃ τὸ πρᾶγμα ἔδει νὰ προβῇ ἦτο ἀπότομον· οἱ τοῦ Becker ὅμως ὁπαδοὶ πεποιθότες ἐπὶ τῆς παντοδυναμίας τῆς μεθόδου αὐτῶν καὶ ἐνθουσιῶντες ὑπὲρ τῆς ἀνυψώσεως τοῦ λαοῦ κατὰ τὰς ἐπαγγελίας του διὰ ταύτης γλωσσικῆς διδασκαλίας εἰς ὑψηλοτέραν βαθμίδα πνευματικῆς ἀναπτύξεως προσεπάθουν νὰ καταστήσωσι τοὺς μαθητάς, ὅτι ὀλίγιστοι ἄνθρωποι — καὶ ὀλίγιστοι διδάσκαλοι — κατώρθωσαν, γλωσσολόγους γλωσσοφιλοσόφους. (Stockmayer). Ὡς ὁ Pestalozzi ἀνακλύει εἰς τὸ παιδίον τὸ ἴδιον αὐτοῦ σῶμα, οὕτω καὶ ὁ Becker ἀνακλύει αὐτῷ τὸ σῶμα τῶν ἰδίων αὐτοῦ παραστάσεων τὴν ἰδίαν αὐτοῦ γλῶσσαν μέχρι λεπτομερείας, καθ' ἣν οὐδ' ἡ μεγίστη παιδικὴ πνευματικὴ δύναμις δύναται νὰ ἀντίσχη» (Roth).

Τὸ τοῦ Becker Ἐγχειρίδιον διδασκαλίας τῆς γραμματικῆς μεθοδικῶς πολὺ ἀπείχε τοῦ νὰ εἴται τόσον καλῶς συγγεγραμμένον, ὥστε νὰ δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς διδακτικὸν βιβλίον ἐν ταῖς σχολαῖς. Ὁ I. R. Wurst ἀνέλαβε νὰ ἐπεξεργασθῇ τὴν τοῦ Becker ἐπιστημονικὴν γραμματικὴν διὰ τὴν δημοτικὴν σχολὴν καὶ κατώρθωσε τοῦτο ἐν τῇ γνωστῇ «Γλωσσικῇ λογικῇ» (Sprachdenklehre.) Διὰ τοῦ βιβλιαρίου τούτου ἡ τοῦ Becker γραμματικὴ ἐγένετο κτῆμα τῶν δημοδιδασκάλων. Ὁ Wurst ἐξέδωκε προσέτι καὶ εἰσαγωγικὴν εἰς τὴν «Γραμματικὴν λογικὴν» ὑπὸ τὸν τίτλον «Θεωρητικὴ καὶ πρακτικὴ» ὁδηγία πρὸς χρῆσιν τῆς «γλωσσικῆς λογικῆς.» Ἡ ὁδηγία αὕτη ἐν τῷ εἶδει τῆς εἶναι ἀριστοῦργημα· διδάσκει δὲ πῶς καὶ αὐταὶ αἱ λίαν ἀφρημέναι γλωσσικαὶ διδασκαλῖαι εἶναι ἐπιδεκτικαὶ χρήσεως στοιχειώδους. Οὕτως ἐπεξετάθη ἡ πλάνη, ὅτι εἶναι ποτε δυνατόν νὰ νοηθῶσιν οἱ ἐπιδεξίως ἐκλεγεγμένοι καὶ κεχρημένοι κανόνες ὑπὸ παιδίων μὴ ἐπιδεκτικῶν εἰσέτι τόσον ἀφρημένης σκέψεως.

(Ἀκολουθεῖ).

Γ. ΚΑΡΑΤΖΑΣ.

Ὁ ἐπεύθυνος

ΧΡΥΣΟΣΘΕΝΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

Κωνσταντινουπόλεως-Πέραν

Τυπολιθογραφεῖον ΝΕΟΛΟΓΟΥ